

RADNIČKA PRAVA

VIJESTI TEKSTOVI VIDEO RADNO PRAVO PARTNERI

Unesite pojam :

ČLANCI

INTERVJUI

ISTRAŽIVANJA

KNJIGE

OD KOLIJEVKE PA DO GROBA: (NE)DOSTUPNOST OBRAZOVANJA OSOBAMA S INVALIDITETOM

Objavljeno: 02.12.2021

Počevši od vrtića, preko osnovne i srednje škole pa sve do fakulteta, osobe s invaliditetom nailaze na prepreke u obrazovanju. "Tako zapravo dolazi do brojke od 60 posto osoba s invaliditetom koje nisu obrazovane, ne zato što nisu mogle proći obrazovanje, nego zato što mi živimo u društvu gdje osobama s invaliditetom i djeci s teškoćama, to neće biti dopušteno", kaže Ana Mihaljević, predsjednica Udruge za inkluziju osoba s invaliditetom *Mogu sve*. U trećem iz serije tekstova "Osobe s invaliditetom u svijetu rada" naša Ana Vragolović detektira njihove glavne obrazovne prepreke.

Osobe s invaliditetom nalaze se [u povećanom riziku od siromaštva](#), dijelom zato što su im mogućnosti za zapošljavanje otežane, a susreću se i s [predrasudama poslodavaca i okoline](#) prema njihovim sposobnostima. Pristup obrazovanju također je jedna od ključnih karika prema inkluziji i radnom mjestu osoba s invaliditetom koja utječe na njihovo zapošljavanje i financijske mogućnosti. U trećem iz serije tekstova *Osobe s invaliditetom u svijetu rada* govorimo u važnosti obrazovanja za osobe s invaliditetom u povećanju njihovih šansi da se kvalitetnije integriraju u društvo. Iznimno je bitno mogućnost obrazovanja osigurati od najranije dobi – čak 11 posto djece i mladih do 19 godina ima neki oblik teškoća u razvoju ili invaliditeta, kažu podaci Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo.

Problemi s nedostupnosti obrazovanja počinju već od vrtića: mnogi vrtići još uvijek nisu inkluzivni; roditelji ne mogu ostvariti pravo na vrtić jer nije prilagođen ili jer ne može osigurati osobnog asistenta djetetu; prevladava tendencija da se na teškoću djeteta gleda kao na problem, umjesto na priliku da zajednica pruži podršku obiteljima. Osim navedenog, roditelji se susreću i s drugim negativnim iskustvima – skraćivanjem vremena boravka djeteta s teškoćama

Od kolijevke pa do groba: (ne)dostupnost obrazovanja osobama s invaliditetom - Radnička prava u vrtiću, a kad dođe vrijeme za upis osnovne škole učenike se usmjerava prema ustanovama s posebnim uvjetima obrazovanja samo na osnovi razvojnih teškoća. Tu možemo ubrojiti i neprihvatanje različitosti i osobnosti djeteta i neuočavanje djetetovih potencijala.

Jedan primjer navodi nam **Anja Mihaljević**, predsjednica Udruge za inkluziju osoba s invaliditetom Mogu sve: "Danas se događa da će dijete s teškoćama u razvoju upisati osnovnu školu, potom će drugi roditelji pisati peticije da ne žele takvo dijete među svojom djecom. Onda su roditelji primorani staviti ga u drugu školu, a zapravo je dijete mentalno zrelo, samo ima, recimo, nekih fizičkih poteškoća – ne može nositi školsku torbu i biti na tjelesnom, ali to ga ne bi smjelo zakinuti za obrazovanje. Slična je situacija i u malim mjestima gdje se osobe s invaliditetom ne eksponiraju, gdje ni nemaju neku mogućnost obrazovanja, jer ona, između ostalog, ovisi i o financijama, koje su danas male".

Na pitanje kako obrazovanje u Hrvatskoj odgovara potrebama gluhe i nagluhe djece, **Ivona Mlakar** iz Hrvatskog saveza gluhih i nagluhih odgovara da ono nije adekvatno:

"Danas se sve više gluhe djece uključuje u redovno obrazovanje radi postizanja inkluzije u društvo. Međutim, kako bi gluhi ostvarili puni potencijal, potrebno je dvojezično obrazovanje na hrvatskom znakovnom jeziku i hrvatskom pisanom jeziku s gluhim učiteljima kojih trenutno nema. S takvim obrazovanjem koje bi omogućilo njihov potpuni osobni razvoj, gluhi bi bili daleko uspješniji i prepoznatljiviji nego što danas jesu."

Potom se nadovezuje na temu povezanosti obrazovanja sa šansama za zapošljavanje: "Prije se smatralo nemogućim da gluhi upisuju fakultet, srećom to se mijenja. Danas sve više (na)gluhih studenata nastavlja visokoškolsko obrazovanje, što im polako otvara vrata za kvalitetnije zapošljavanje i bolje radno mjesto. Velik je izbor zanimanja, imamo gluhe arhitekate, doktore, poduzetnike, umjetnike, glumce, računovođe, grafičare, inovatore... Najteže im pada proces zapošljavanja jer se čujućim osobama daje prednost bez obzira na njihove kompetencije te se trebaju puno više izboriti za sebe kod traženja posla."

Naša sugovornica također nam navodi primjer odnosa prema gluhim osobama prilikom zapošljavanja: "Gluhi imaju svoj jezik – hrvatski znakovni jezik koji je ravnopravan govornom jeziku. Također imaju pravo na korištenje usluge prijevoda/tumača hrvatskog znakovnog jezika kao njihovo osnovno ljudsko pravo, no klasičan je primjer da potencijalni poslodavac, kad ugleda prevoditelja na intervjuu za posao, odmah zaključi da ta gluha osoba nije sposobna samostalno raditi te mu/joj uskraćuje pruženu priliku za posao."

PRIJELAZ IZ OSNOVNE U SREDNJU ŠKOLU

Na kraju osnovnoškolskog obrazovanja problem stvara sužen izbor zanimanja za koja se učenici s teškoćama mogu obrazovati, odnosno, nerijetko ih se usmjerava u specijalizirane centre u sklopu kojih postoje obrazovni programi s "tipičnim" zanimanjima za pojedine vrste invaliditeta, npr. tajnik ili telefonski operater za slijepe i slabovidne osobe.

Zbog usko usmjerenog obrazovanja najviše osoba s invaliditetom zaposleno je u prerađivačkoj industriji, u javnoj upravi i obrani, obaveznom socijalnom osiguranju, djelatnosti pružanja smještaja pripreme i usluživanja hrane, administrativnim i pomoćnim uslužnim djelatnostima, građevinarstvu i trgovini, a zanimanja kojima se bave uglavnom su pomoćna, kažu podaci HZZ-a iz kolovoza 2021.

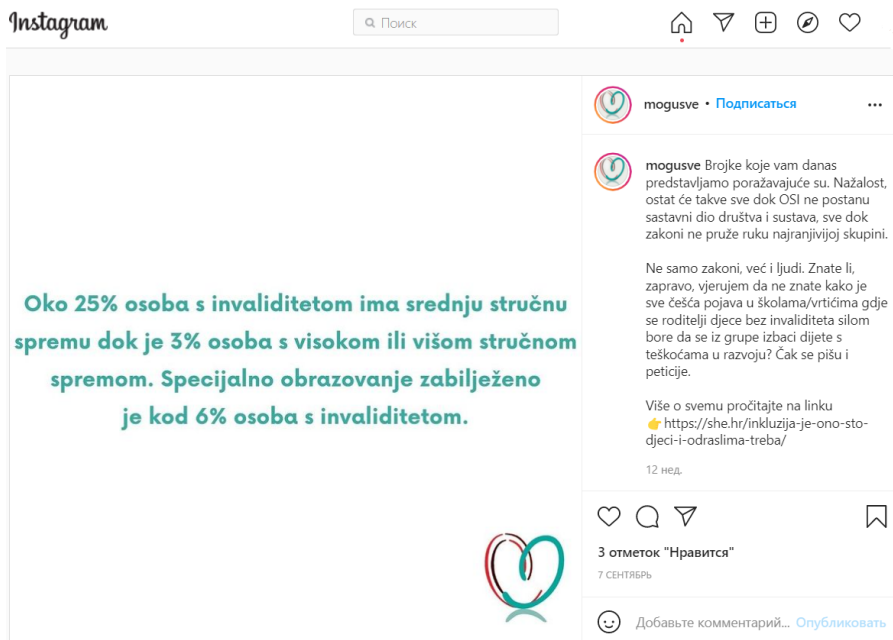

Foto: [Instagram profil](#) udruge *Mogu sve*

Problem je i što neke škole odbijaju učenike uz opravdanje da nisu prilagođene, iako je i propuštanje prilagodbe oblik diskriminacije. Faktori poput prometne povezanosti, prijevoza do škole i prilagođenosti škola također utječu na odabir zanimanja.

Nedostaci obrazovnog sustava došli su na vidjelo za vrijeme pandemije koronavirusa. Učenici su na početku pandemije ostali bez pomoćnika u nastavi ili stručnih komunikacijskih posrednika za gluhe i nagluhe koji su im nužni za komunikaciju. Isto tako, maske su predstavljale ozbiljnu prepreku u primanju informacija.

VISOKO OBRAZOVANJE

Visoko obrazovanje je, prema informacijama koje smo prikupili, najbolje prilagođena razina obrazovanja. Ured Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom proveo je anketu o uvjetima studiranja 2020. godine na 105 studenata s invaliditetom, a rezultati su pokazali da najveći broj anketiranih studenata sa svih hrvatskih sveučilišta ima pozitivna iskustva, iako se susreću i s nizom problema, poput arhitektonskih barijera, teže dostupnosti pojedinih katova, prostorija ili sanitarnih čvorova, nepristupačnosti informacija i otežane komunikacije.

Anketa je također pokazala da prilagodba nastave i nastavnih materijala i dalje ovisi o dobroj volji profesora te da je potrebna edukacija nastavnog i nenastavnog osoblja. Jedan od problema koji se navodi jest i da dio studenata s "nevidljivim" invaliditetom (s bolestima poput multiple skleroze, koja uzrokuje zdravstvene probleme koji se ne primjećuju lako) skriva invaliditet i sam se nosi s teškoćama, umjesto da traže podršku, što dovodi do frustracije i odustajanja od studiranja.

Što se tiče arhitektonske prilagodbe, sve veći broj fakulteta prilagođava se i postaje dostupniji, ali ima prostora za pomak. Također, jedan od problema je slaba dostupnost osobnih asistenata, npr. u studentskom domu Stjepan Radić postoji 24-satna asistencija, a u studentskom naselju Cvjetno ne.

OSOBNA ASISTENCIJA

Osobni asistenti igraju značajnu ulogu u životu djece i osoba s invaliditetom, jer im pomažu u svakodnevnim aktivnostima, npr. da lakše dođu do knjižnice na fakultetu i literature, obave neke administrativne zadatke, komuniciraju s profesorima i sl. Oni koji rade s djecom u osnovnoj i srednjoj školi pomoćnici su u nastavi i stručni komunikacijski posrednici za gluhe. Prevoditelji znakovnog jezika i stručni komunikacijski posrednici za gluhe prevode s hrvatskog znakovnog jezika na hrvatski i obrnuto ili koriste neke druge sustave komunikacije i pomažu gluhim i nagluhim osobama u snalaženju.

Osim prirode posla, svima njima zajedničke su mizerne plaće od 4.000 kn i loši uvjeti rada. Kako bi se poboljšao položaj djece i mladih unutar obrazovnog sustava, mora se poboljšati i

položaj asistenata i pomoćnika u nastavi. Tada će se i više ljudi odlučivati za rad u tim zanimanjima – u trenutnoj situaciji mnogi asistenti napuštaju osobe s kojima rade u potrazi za boljim uvjetima rada i plaćom od koje mogu preživjeti.

Uz pomoć asistenta koja je esencijalna, druge stavke koje mogu omogućiti kvalitetnije obrazovanje za djecu i mlade s teškoćama u razvoju su digitalizirana nastavna literatura, mogućnost prilagodbe nastavnog procesa kroz, npr. dopuštanje audiosnimanja predavanja, osiguravanje proširenog i prilagođenog tiskanog nastavnog materijala, osiguravanje više vremena za obavljanje zadataka i pisanje testova ili ispita, pristupačnost e-sadržaja koji se koriste u nastavi, vršnjačka podrška itd. Edukacija za nastavnike o načinu rada s djecom s teškoćama u razvoju također je jedna od stavki na kojima treba poraditi.

Također, veliku ulogu u omogućivanju samostalnosti i podizanju kvalitete obrazovanja ima asistivna (pomoćna) tehnologija – uređaji koji omogućavaju prikaz tekstova u velikom fontu na računalu, izgovaranje teksta pomoću čitača zaslona ili putem elektroničkog Braillevog prikaza, elektronička video povećala, Brailleova bilježnica i drugi uređaji. Mogućnosti koje pruža asistivna tehnologija velike su, no ona je i dalje prilično skupa i teško dostupna većem broju ljudi i učenika.

Ipak, ulogu u prihvaćanju i korištenju asistivne tehnologije igraju i predrasude o kojima smo ranije govorili u kontekstu zapošljavanja. Naime, kako piše **Andrija Tabak** u tekstu [Asistivna tehnologija – slabo iskorišten potencijal](#) "učenici s teškoćama u razvoju često odbijaju asistivna pomagala kako se ne bi razlikovali od svojih vršnjaka, pa se npr. bore s tremorom i običnim mišem, ali ne žele koristiti miš osjetljiv na dodir ili naglavni žiroskopski miš".

Naša sugovornica Anja Mihaljević komentira ljudski faktor: "Sve kreće od malih nogu, ljudi bi trebali biti osviješteniji, pridavati više važnosti djeci s teškoćama u razvoju. U mnogim slučajevima to dijete neće zbog drugih završiti srednju školu ili fakultet, u konačnici neće imati financija da sam sebe financira i da ne ovisi o drugima. Tako zapravo dolazi do brojke od 60 posto osoba s invaliditetom koje nisu obrazovane, ne zato što nisu mogle proći obrazovanje, nego zato što mi živimo u društvu gdje osobama s invaliditetom i djeci s teškoćama, to neće biti dopušteno."

Kako vidimo iz gore navedenog, puno je stavki na listi koje bi omogućile bolji pristup i kvalitetnije obrazovanje djeci i mladima s teškoćama u razvoju. Potrebna je veća uloga države u osiguranju podrške, kroz edukacije za nastavnike, didaktičke i metodičke prilagodbe, prostorne i organizacijske prilagodbe, osiguravanje stručne podrške, osiguranje dostupnosti asistivne tehnologije, kao i povećanje plaća i poboljšanje radnih uvjeta osobnih asistenata, prevoditelja znakovnog jezika, stručnih komunikacijskih posrednika i pomoćnika u nastavi.

**Objavu ovog teksta podržala je Agencija za elektroničke medije, putem Javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama u 2021.*

Izvor naslovne fotografije: [Wikimedia](#)

Tekst napisala:

[Ana Vragolović](#)

VEZANI ČLANCI

< >

Invaliditet nije zapreka za rad

Radnice Orljave nastavljaju s borbom - do ispunjenja zahtjeva!

"Imamo stepenice, teško ćete se kretati": Osobe s invaliditetom na radnom mjestu